

AMSTERDAM - Steeds meer mensen zitten aan de zware, verslavende pijnstillers. Vorig jaar gebruikten zo'n 1,1 miljoen mensen korte of langere tijd opioïden; 50.000 meer dan in 2021 en 100.000 meer dan in 2020. Dat blijkt uit nieuwe cijfers van de Stichting Farmaceutische Kengetallen. Het gaat dan vooral om morfine-achtige pijnstillers als oxycodon.

De Vereniging voor Verslavingsgeneeskunde en het Instituut voor Verantwoord Medicijngebruik (IVM) maken zich grote zorgen over deze toename. Zij roepen huisartsen en medisch specialisten op nog kritischer te kijken of de pijnstillers wel altijd noodzakelijk zijn. „Hoe meer mensen deze middelen krijgen, hoe groter de groep die eraan verslaafd kan raken”, aldus het IVM.

Volgens het IVM is niet duidelijk waar de toename in het aantal gebruikers de afgelopen jaren vandaan komt. Apothekersvereniging KNMP zegt dat de inhaalslag aan operaties na corona een verklaring kan zijn, omdat opioïden vaak postoperatief worden voorgeschreven. Ondertussen zien verslavingsartsen steeds meer mensen aankloppen met een ernstige opioïdenverslaving.

Oxycodon, fentanyl en morfine. Al jaren schrijven huisartsen en medisch specialisten op grote schaal zware pijnstillers voor. Maar hoe groter de groep mensen die de middelen krijgt voorgeschreven, hoe meer mensen het risico lopen eraan verslaafd te raken.

Pijn

Na een ernstig auto-ongeluk in 2001 klopt de inmiddels 57-jarige Guido („liever geen achternaam”) aan bij zijn huisarts. Hij heeft zo'n hevige pijn in zijn onderrug dat hij niet meer kan werken en geen oog meer dicht doet 's nachts. Tijdens talloze onderzoeken in het ziekenhuis kan niemand vinden wat er mis is. Maar de pijn blijft. Zijn eigen huisarts schrijft hem daarom tramadol voor. Het geeft Guido geen verlichting. Dan krijgt hij oxycodon.

„Daar was ik blij mee, want dat hielp eindelijk.” Maar al snel moet de dosering omhoog omdat het middel steeds minder werkt. En dan beginnen de problemen pas goed: hij moet steeds meer gebruiken om er nog baat bij te hebben. Tot hij, nu tien jaar geleden, op de eerste hulp terecht komt vanwege een overdosis. „Ik gebruikte veel meer dan de arts voorschreef. Alles om de pijn maar onder controle te kunnen houden.” Op het nippertje overleeft hij.

Overmatig gebruik van pijnstillers is niet alleen in Amerika een groot probleem. Vorig jaar kregen zo'n 1,1 miljoen mensen in Nederland opioïden voorgeschreven door hun huisarts of medisch specialist. Van hen waren er volgens de Stichting Farmaceutische Kengetallen 343.000 die het middel kortdurend hebben gebruikt, bijvoorbeeld vanwege pijn na een operatie. Het is experts niet duidelijk hoe groot de groep is die de medicijnen langdurig gebruikt en als problematisch kan worden gezien.

„Na een paar weken al lopen mensen het risico verslaafd te raken aan deze middelen”, zegt Ineke de Noord, verslavingsarts aangesloten bij de KNMG en bestuurslid van de Vereniging voor Verslavingsartsen. „En als er eenmaal sprake is van een verslaving, is het vaak lastig om er nog vanaf te komen.” De Noord maakt zich zorgen over het stijgend aantal mensen dat zich meldt met een verslaving aan bijvoorbeeld fentanyl of oxycodon. „We zouden graag zien dat artsen nog kritischer voorschrijven. En steeds bedenken: is dit middel noodzakelijk of zou iemand ook zonder kunnen?”

Ook het Instituut voor Verantwoord Medicijngebruik (IVM) pleit voor minder gebruik. Te veel mensen zouden de middelen nog krijgen. Volgens Anke Lambooi, apotheker bij het IVM, blijkt dat onder meer uit het feit dat er grote verschillen zijn in voorschrijven tussen ziekenhuizen onderling. „Zo schrijft het ene ziekenhuis na een bepaalde operatie vaker en meer opioïden uit dan een ander. En daarbij is niet de pijn van de patiënt leidend maar de protocollen.”

Na zijn overdosis eist zijn vrouw dat Guido helemaal stopt met de oxycodon. Verschillende keren probeert hij dit de afgelopen jaren, maar zonder succes. „Zonder pillen is de pijn niet te harden.” Zes keer per dag slikt hij nu pillen, ook 's nachts. Hij krijgt ze nog altijd van zijn huisarts. „Als ik ze inneem, voel ik me euforisch, dan leef ik even op. Een beetje als Popeye met zijn spinazie.” Kort daarna zakt hij dan weer in en heeft hij weer pijn.

Terwijl zijn nieren en zijn geheugen erop achteruitgaan, heeft Guido de hoop nog niet opgegeven dat het hem ooit zal lukken te stoppen. „Maar ik ben tegelijkertijd zo bang voor de pijn die me dan te wachten staat.”